

VERSLAG VAN EEN PROCEDUREVERGADERING

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft op woensdag 13 mei 2020 een **procedurevergadering** gehouden middels een videoverbinding, georganiseerd vanuit de Tilanuskamer in het gebouw van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te Den Haag.

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Pia Dijkstra

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Van Toor

Voorzitter: Pia Dijkstra

Griffier: Van Toor

Aanwezig in de Tilanuskamer zijn de heer Van Toor (griffier) en mevrouw Bouwens-Prenger (adjunct-griffier).

Aanwezig middels videoverbinding zijn acht leden der Kamer, te weten Pia Dijkstra (voorzitter), Van Helvert, Karabulut, Koopmans, Van Ojik, Ploumen, Sjoerdsma en Voordewind.

Aanvang 12.30 uur.

De **voorzitter**: Ik open deze virtuele procedurevergadering van de vaste commissie van Buitenlandse Zaken. Ik heet u allemaal van harte welkom. Voordat we van start gaan met het bespreken van de agenda, wil ik graag even aandacht voor een aantal huishoudelijke en procedurele zaken. Dit is tenslotte de eerste keer dat wij dit in onze commissie zo doen. Ten eerste wijs ik erop dat in aanvulling op de besluitenlijst een woordelijk verslag van deze vergadering wordt gemaakt met het oog op de transparantie van de Kamerwerkzaamheden. Ik wijs er met nadruk op dat de vergadering bovendien live door de pers te volgen is via een meeluisterverbinding in het Kamergebouw.

Het is belangrijk -- want ik hoor allerlei bijgeluiden -- om de microfoon op mute te zetten, zodat omgevingsgeluiden onze vergadering niet kunnen hinderen. Het is ook belangrijk voor het maken van het verslag dat alles goed te verstaan is. Als u iets wilt zeggen, dan kunt u uw microfoon aanzetten en uw achternaam noemen. Ik maak dan per agendapunt een inventarisatie en daarna geef ik u het woord. Mochten we over agendapunten geen consensus hebben, dan geldt de stemverhouding die normaal gesproken in de plenaire zaal geldt. Dat heeft ook te maken met het feit dat elke fractie maar één lid naar deze vergadering kan afvaardigen. Dat wil dus zeggen dat een meerderheid voor een voorstel kan worden vastgesteld als er sprake is van de helft plus één zetel van alle virtuele zetels die in deze vergadering aanwezig zijn.

Ook de procedure van het behandelen van de agenda is iets anders dan we gewend zijn. Om deze virtuele vergadering zo efficiënt mogelijk te laten verlopen, heeft u allen bij de griffie kunnen aangeven welke agendapunten u vandaag wilt bespreken. Daar is geen reactie op gekomen, maar wij gaan de agenda langslopen. Eigenlijk was het de bedoeling dat de agendapunten die niet gemeld zijn, worden overgeslagen. Maar aangezien u geen gebruik hebt gemaakt van de mogelijkheid om alleen bepaalde punten te bespreken, zullen we alles

toch even langs moeten lopen. Ik zal proberen dat in sneltreinvaart te doen. Er is in elk geval al een punt aangemeld voor de rondvraag, die zoals altijd aan het einde van de agenda aan de orde komt.

Voordat we echt beginnen, wil ik u er nog op wijzen dat er in de Kamer op dit moment maar enkele vormen van overleg met de regering mogelijk zijn. Naast schriftelijk overleg zijn dat WGO's, notaoverleggen en plenaire debatten. De ruimte om overleg te voeren, is vanwege de coronamaatregelen dus beperkt. Wat mij betreft is het dus van belang dat we de vergadering van vanmiddag benutten om te bepalen welke mondelinge overleggen wij als commissie wensen te voeren voor het zomerreces en welke prioriteiten we daarin wensen aan te brengen. Ik wijs er alvast maar op dat de ruimte hiervoor echt beperkt is, omdat andere commissies waar wetgevingsoverleggen moeten worden gevoerd die nog speciaal voor de zomer moeten plaatsvinden, natuurlijk ook het nodige beslag leggen op de ruimte die er is.

Ik heb nog een kleine mededeling voordat we met de agenda beginnen. Myrna Prenger heeft vandaag haar laatste dag, want zij begint aan haar bevallingsverlof. Myrna, we wensen je een hele goede tijd. Fijn dat je er nu nog even bij bent.

1. Brievenlijst (zie de zaken en de voorstellen op de brievenlijst)

De **voorzitter**: De agenda begint met de brievenlijst. Ik vraag u dus om daar even naar te kijken. Zijn daar opmerkingen over? Ik constateer dat hier geen opmerkingen over zijn. Er wordt dus overeenkomstig de voorstellen besloten.

2. Activiteiten commissie

Voorstel: ter bespreking is over welke onderwerpen de commissie nog voorafgaand aan het zomerreces een notaoverleg wenst te voeren en welke prioriteit zij daarbij wenst aan te brengen. In overweging wordt gegeven voorafgaand aan het zomerreces de volgende twee notaoverleggen te voeren: het notaoverleg Mensenrechten, met op de agenda de (nog te ontvangen) Mensenrechtenrapportage 2019 en de brieven die geagendeerd staan voor respectievelijk het AO Mensenrechten China en het AO VN Mensenrechtenraad, en het notaoverleg Ruslandstrategie.

De **voorzitter**: De hier opgenomen activiteiten zijn voornamelijk de procedurevergaderingen. We weten dat we wat meer ruimte krijgen om zaken te gaan bespreken, maar het is nog niet helemaal helder hoe dat gaat lopen. Ik verwacht daar van het Presidium vandaag meer duidelijkheid over. Wil iemand iets over deze activiteiten opmerken?

Mevrouw **Karabulut** (SP): Ik ben hiermee akkoord, ook met de twee voorstellen voor het notaoverleg Mensenrechten en het notaoverleg Ruslandstrategie. Maar als daar ruimte voor is -- althans, ik zou willen proberen daarvoor ruimte te creëren -- zou ik ook nog graag een overleg of, als dat echt mogelijk is, twee overleggen Raad Buitenlandse Zaken met de minister willen voeren, omdat er allerlei actuele onderwerpen zijn die besproken moeten worden. Dat is dus mijn voorstel aan u en de collega's.

De **voorzitter**: We hebben er in elk geval nog één gepland staan op woensdag 1 juli. Ik neem aan dat u bedoelt dat u nog voor die tijd een overleg RBZ wilt. Op dit moment worden er geen AO's gevoerd. Daar is ook geen ruimte voor. Dat we dat overleg op 1 juli hebben laten staan, is eigenlijk een voorschotje op wat er waarschijnlijk mogelijk wordt. Laten we dus heel even kijken hoe het verdergaat en wat we straks wel of niet kunnen plannen. Dat geldt ook voor andere onderwerpen. Is dat een idee?

Mevrouw **Karabulut** (SP): Ja, akkoord, voorzitter, als we inderdaad in ieder geval vasthouden aan dat wat op 1 juli al gepland staat en zorgen dat dat doorgaat en dat we er zo mogelijk, wanneer er meer ruimte en aanpassingen vanuit het Presidium komen, in ieder geval nog één extra plannen.

De **voorzitter**: Ik kijk even naar de andere leden. Wil iemand hier nog iets over zeggen? Dat is niet het geval. We laten dus inderdaad staan wat er staat en we gaan kijken wat er mogelijk is op termijn, misschien wel op korte termijn.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Ik heb geen opmerking over het punt van mevrouw Karabulut, dat ik van harte steun. Ik heb slechts een verduidelijkende vraag. Bij "nog te plannen activiteiten" staat het algemeen overleg Consulaire zaken. Gaan we dat dan ook nog voor de zomer doen? Dat zou op zich misschien niet gek zijn, gezien alle consulaire gevallen die we over de hele wereld hebben.

De **voorzitter**: Dat zijn de voorstellen die we hebben gedaan om die te behandelen. Als ik het goed heb -- ik zeg het even uit mijn hoofd -- verwachten we in juni de Staat van het Consulaire. Ik kijk ook even naar de griffier. Dat klopt, hè?

De heer **Van Toor**: Ja.

De **voorzitter**: Na ontvangst daarvan zouden we dus kunnen proberen om dit te plannen. Dat is de bedoeling; althans, als daar meer ruimte voor komt. Dat weten we nog niet. Laten we dit dus heel even afwachten. Dan komen we hier zo spoedig mogelijk op terug, maar we noteren dit in elk geval als een wens van de commissie als ik dat ook mede namens de andere leden mag vaststellen. Als dat niet zo is, hoor ik dat graag. Ik zie dat mevrouw Ploumen haar steun in beeld brengt door middel van een duim. Ik hoor verder niemand. Ik ga er dus van uit dat wij dit overleg, als het enigszins mogelijk is en als er ruimte voor komt, ook nog proberen te voeren voor het zomerreces. Misschien heeft de griffier daar een op- of aanmerking over.

De heer **Van Toor**: Ja, ik neem aan dat dat dan niet in de vorm van een schriftelijk overleg maar in de vorm van een notaoverleg zal moeten. Maar dan is het wel van belang dat de commissie een prioritering aangeeft. Want nu staan er drie onderwerpen waarvoor een notaoverleg wordt voorgesteld. Er waren twee notaoverleggen voorgesteld: het notaoverleg Mensenrechten en het notaoverleg Ruslandstrategie. Daar komt nu een derde bij, namelijk Consulaire zaken, en misschien zelfs een vierde over de RBZ. Dan moet de commissie wel een prioritering aangeven, want het zal niet lukken om voor het reces vier notaoverleggen te houden.

De **voorzitter**: Ja, maar ik heb erop gewezen dat er misschien iets meer ruimte komt voor vergaderingen. Als dat zo is, dan kunnen we misschien nog iets meer doen. Maar uitgaande van de huidige situatie zou ik van u als commissie graag willen weten welke volgorde van prioriteit u wilt als we die verschillende zaken inderdaad nog voor de zomer op de agenda willen hebben. Nu staat er het notaoverleg Mensenrechten. Daar kunnen we eigenlijk allerlei agendapunten bij betrekken die geagendeerd stonden voor andere AO's op het gebied van mensenrechten. Dat is het voordeel daarvan. Daarnaast is er het notaoverleg Ruslandstrategie. Daar zouden dan de Staat van het Consulaire -- dus de consulaire zaken - - en de RBZ bij kunnen komen. Ik zou graag van u willen zien of horen welke volgorde u wilt.

De heer **Koopmans** (VVD): Als ik u goed begrijp, voorzitter, hebben wij mogelijk een RBZ-bijeenkomst op 1 juli of rond die tijd. Die zou misschien ook kunnen zijn als een soort veeggelegenheid voor alle dingen die dan zijn blijven liggen maar die we voor het zomerreces kunnen behandelen. Over de Staat van het Consulaire deel ik de opinie van de heer Sjoerdsma dat dat, met alle gevallen die we hebben, toch wel urgent is. Dat overleg zou ik eigenlijk bovenaan willen zetten en ik zou in overweging willen geven om de

Ruslandstrategie, als daar geen ruimte voor blijkt te zijn -- als het wel kan, is dat mooi -- schriftelijk te doen.

De **voorzitter**: Ik zou de andere leden graag horen over dit voorstel van de heer Koopmans.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie): Ik zou als eerste prioriteit het notaoverleg Mensenrechtenrapportage neer willen zetten, ook omdat ik begrijp dat we daar nu de Chinastrategie bij voegen. Dan kan het dus een verzamelnotaoverleg worden over alles wat met mensenrechten te maken heeft. Dat zou ik als nummer 1 neerzetten. Verder steun ik Consulaire zaken op de lijst.

De **voorzitter**: Als tweede.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie): Ja.

Mevrouw **Ploumen** (PvdA): Ik sluit me aan bij het voorstel van de heer Voordewind, want het lijkt me goed om een wat breder overleg te kunnen voeren over mensenrechten en om inderdaad ook China daarbij te betrekken. Het is prima om Consulaire zaken als tweede prioriteit te zien, omdat daar zoveel mensen door "gehaakt" worden. Als derde zou ik dan graag de RBZ willen, daarmee het voorstel van mevrouw Karabulut ondersteunend.

Mevrouw **Karabulut** (SP): Ik kan mij daar volledig bij aansluiten. Dus het notaoverleg Mensenrechten nummer 1, Consulaire zaken nummer 2 en RBZ nummer 3.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Wat mij betreft ligt de prioriteit inderdaad bij het notaoverleg Mensenrechten. Ik zou de Ruslandstrategie liever niet schriftelijk doen. Ik vind dat het onderwerp zich daar niet zo goed voor leent. Ik zou dat dus wel graag op de lijst willen houden voor een notaoverleg. Ik steun wel het verzoek om, als het kan, wel een keer de RBZ te doen, al was het maar omdat dat ook een mooie gelegenheid biedt om een aantal zaken waarover we heel veel gesproken hebben maar waarover we nu helemaal niet meer spreken -- ik noem Libië, Jemen en natuurlijk Syrië -- te agenderen. De consulaire zaken zijn gewoon urgent. Ik ben het dus eens met het prioriteitenlijstje, behalve dat ik Rusland toch niet graag met een schriftelijk overleg zou willen doen. Dat wil ik dus graag op de lijst houden.

De **voorzitter**: Als we dat op de lijst houden en als we iets meer ruimte krijgen, zouden we dat nog voor de zomer kunnen plannen. Ik betwijfel zeer sterk of dat gaat lukken. Anders zou dat weleens verschoven kunnen worden naar na de zomer, maar ik heb begrepen dat dat uw voorkeur heeft boven een schriftelijke behandeling.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): U heeft dat uitstekend samengevat.

De **voorzitter**: Oké, prima. Ik denk dat vrijwel iedereen gesproken heeft. Ik constateer -- dat zeg ik ook tegen de griffie -- dat de volgorde eigenlijk als volgt is. De voorkeur van Sjoerdsma is om te beginnen met het notaoverleg Consulair, maar de anderen zetten het notaoverleg Mensenrechten bovenaan en het notaoverleg Consulair op nummer 2. We kunnen vaststellen dat u als commissie die twee onderwerpen in elk geval nog voor de zomer wilt behandelen en er ook een heel sterke voorkeur voor heeft om nog een keer een debat met de minister over de RBZ voor te bereiden. We gaan er dus op die manier naar kijken of we dat zo kunnen plannen. Daar komen we dan bij u op terug. Akkoord? Ik constateer dat de commissie daarmee instemt.

3. Uitnodiging ambassade van Georgië, namens commissie voor Buitenlandse Zaken van het Georgische parlement, voor bezoek aan Georgië;

4. Uitnodiging ambassade van Oekraïne, namens Verkhovna Rada (het parlement van Oekraïne), voor bezoek aan Oekraïne

Voorstel: toevoegen aan de lijst van mogelijke bestemmingen voor buitenlandse werkbezoeken

De **voorzitter**: Dit betreft uitnodigingen van Georgië en Oekraïne. Het voorstel is om die toe te voegen aan de lijst van mogelijke bestemmingen voor buitenlandse werkbezoeken, want op dit moment doen we dat natuurlijk niet. Er wordt niet gereist. Dat is dus iets voor de toekomst. We hopen dat het niet zo verschrikkelijk ver weg is dat we dat daar weer kunnen gaan doen. Heeft iemand hier nog opmerkingen over? Ik constateer dat dat niet geval is en dat dus overeenkomstig het voorstel wordt besloten.

5. Kennisagenda 2020

Voorstel: vaststellen van de onderwerpen inclusief begeleidingsgroepen voor de Kennisagenda 2020

De **voorzitter**: Dit betreft de Kennisagenda 2020. Er hebben zich een aantal mensen aangemeld voor de verschillende onderwerpen die we hebben gepland. Ik ga dat niet herhalen, want u kunt dat allemaal lezen in de agenda. Maar het zou wel fijn zijn als zich nog een paar extra leden aanmelden voor de begeleiding. Die oproep doe ik nu, maar waarschijnlijk is het goed om die oproep ook nog een keer via een e-mailprocedure te doen aan alle leden van de commissie voor Buitenlandse Zaken. Ik weet niet of er op dit moment iemand is die zich geroepen voelt om zich nog aan te melden als ondersteuning voor een onderwerp. De heer Sjoerdsma heeft een korte opmerking. De heer Van Ojik zegt overigens dat hij hier nog graag even naar kijkt; het zou fijn zijn als u dat doet, meneer Van Ojik.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Ja, ik heb een korte opmerking over punt 4, het buitenlands beleid van de Europese Unie. Daarvoor is geen begeleidingsgroep nodig. Ik kijk daar echt wel met enige prioriteit naar in dit totaal veranderende wereldlandschap. Ik denk dat het wel nuttig is om wat de ondersteuning betreft prioriteit te geven aan hoe het buitenlands beleid van de Europese Unie daarin moet plaatsvinden.

De **voorzitter**: Oké. Betekent dit ook dat u zich hier aanmeldt voor de begeleidingsgroep. Of is dat te snel geconcludeerd?

De heer **Sjoerdsma** (D66): Ik lees in de agenda dat dat niet nodig is. Ik gaf dit meer aan ter prioritering van waarmee we als eerste starten.

De **voorzitter**: Dat klopt. Dat brengt mij op de volgende opmerking. We hebben die onderwerpen vastgesteld, maar er is nogal het een en ander gebeurd. De vraag is of er bij u nog een wens is om de Kennisagenda aan te passen. De heer Sjoerdsma vindt in dat kader het buitenlands beleid van de EU van groot belang, maar misschien zijn er nog andere onderwerpen waarvan u zegt dat je die hier nu ook bij zou kunnen betrekken. Ik zie mevrouw Ploumen een beweging maken naar de microfoon.

Mevrouw **Ploumen** (PvdA): Dat klopt, voorzitter. Ik zou mijn steun willen uitspreken voor het voorstel van Sjoerdsma: ook ik zou dat onderwerp echt bovenaan de lijst willen zetten.

De **voorzitter**: Anderen nog? Ook de relatie met China is in deze tijd natuurlijk een belangrijk onderwerp, ook met betrekking tot corona en de manier waarop de relaties nu vormgegeven zijn. Maar ik laat dit aan u als commissie.

De heer **Koopmans** (VVD): China is natuurlijk heel belangrijk, maar ik zou zeggen dat we het daar vorig jaar al heel uitgebreid over hebben gehad met de Chinanotitie van het kabinet en andere documenten. Ik wil wel zeggen dat ik nog steeds als enige begeleider bij punt 2 sta. Ik zou het nog steeds mooi vinden als iemand anders dat met mij wil oppakken. Zo niet, dan doe ik dat graag zelf. Ik zou daarbij in het licht van recente gebeurtenissen natuurlijk ook graag gezondheidsaspecten mee willen nemen. Misschien maakt dat mensen nog enthousiaster.

Wat de prioritering betreft: volgens mij hebben wij afgesproken dat we dit gewoon allemaal gaan doen. Het is dus niet zo dat het ene boven het andere hoeft te staan. Het moet gewoon allemaal voortgang vinden. Maar als ik dat verkeerd heb begrepen, dan hoor ik dat graag.

De **voorzitter**: Het is zo bedoeld: mocht het zo zijn dat ... U geeft zelf aan dat het tweede onderwerp, de impact van internationale demografische ontwikkelingen op het buitenlands beleid, zich er ook heel goed voor leent om te kijken naar de crisis waar we op dit moment in zitten en om die erbij te betrekken. Het zou dus kunnen zijn dat we zeggen dat we dat nu even voorrang geven. Je kan een groot deel tegelijk doen, maar misschien willen we dit om die reden wel wat eerder klaar hebben dan de rest. De vraag is dus meer of je nog andere accenten zou willen leggen en of dat nog gevolgen zou kunnen hebben voor de vraag waarmee je het snelst klaar wilt zijn.

Mevrouw **Karabulut** (SP): Ik kan mij aansluiten bij het voorstel van de heer Sjoerdsma en mevrouw Ploumen. Ik zou nog wel als aanvulling willen dat dat uiteraard ook wordt gezien in relatie tot de positie van Nederland daarin maar ook in relatie tot China en de Verenigde Staten. Want dat is nu zo'n beetje de driehoek waarin we ons begeven. Er zijn groeiende spanningen door de grote ontwikkelingen die zich afspelen, zowel vanuit de VS als de andere grootmachten. We zijn op zoek naar een eigen positie. Als we het op die manier iets zouden kunnen verbreden, denk ik dat het heel nuttig is om daar snel mee te beginnen.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Ik wilde eigenlijk hetzelfde zeggen als wat mevrouw Karabulut net heeft gezegd. Ik denk dat de driehoek EU-China-VS, hoe ingewikkeld die ook is, wel in samenhang bekeken moet worden. Het zou heel goed zijn als we de verschuivingen in de machtsverhoudingen ten gevolge van de coronacrisis en de nasleep daarvan met voorrang zouden kunnen doen.

De **voorzitter**: We hebben het buitenlands beleid van de EU uitgekozen als kennisthema. Dat zou je inderdaad kunnen verbreden tot wat u allemaal aangeeft. De vraag is of het dan

een wat kleiner kennisthema blijft. Of wilt u er eigenlijk een groter onderwerp van maken, met een begeleidingsgroep? Of ga ik nu te ver?

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Als u het mij vraagt, zou er alle reden voor zijn om het tot een wat groter, centraler thema te maken met een begeleidingsgroep.

De **voorzitter**: Oké. Ik kijk even hoe de anderen hiertegen aankijken. Dat mag ook op de app. Ik kan meteen even melden dat de heer Van Helvert zich heeft aangemeld om samen met de heer Koopmans het tweede onderwerp, de impact van internationale demografische ontwikkelingen op buitenlands beleid, te ondersteunen. Ik hoor graag nog iets van de anderen over het misschien groter maken van het buitenlands beleid van de EU als kennisthema. Mevrouw Ploumen en mevrouw Karabulut zijn het eens. Willen de heren Sjoerdsma, Koopmans en Voordewind nog even laten weten hoe zij ertegen aankijken om van het buitenlands beleid in plaats van een klein kernthema een wat groter onderwerp te maken, met de verbreding zoals die nu wordt voorgesteld. Voelt u daarvoor? Kunnen we het daarover eens worden?

De heer **Koopmans** (VVD): Als er naast wat we al hebben en wat we hebben afgesproken, nog een nieuw onderwerp is of een bestaand onderwerp waarvoor nu ook een begeleidingsgroep wordt gevormd, lijkt me dat een goede zaak. Als mensen zich daar dan maar wel voor inzetten, zou ik willen zeggen.

Verder wil ik nog twee dingen voorstellen. Het eerste is dat we het wel moeten houden bij het onderwerp. Het buitenlands beleid van de Europese Unie is al heel groot en het gaat, zoals we eerder al bespraken, over hoe het werkt, hoe het kan worden versterkt en of het verstandig is. Ik zit al in twee begeleidingsgroepen en ik ga mij hier dus niet ook nog voor nomineren, maar ik zou het wel goed vinden dat het, om het zo maar te zeggen, politiek divers is. We denken hier allemaal verschillend over; we kennen een beetje de stromingen. Ik zou daarom willen aanmoedigen dat mensen met verschillende overtuigingen bij elkaar gaan zitten.

De **voorzitter**: Het is altijd goed om het een beetje op die manier aan te pakken. Ik zie dat mevrouw Karabulut aangeeft dat ze er wel voor voelt om deel uit te gaan maken van die begeleidingsgroep. Ik kijk of anderen zich ook al ter vergadering daarvoor willen aanmelden of daar nog even over willen nadenken om er later op terug te komen. Het is misschien wel goed om met elkaar vast te stellen dat dit wel een actueel en urgent onderwerp is en dat we er daarom ook snel mee moeten beginnen. Wie mag ik hier nog het woord over geven of

wachten we dat even af? Ik zie geen belangstellenden en we komen hier dus nog op terug via de mail. Op die manier zullen we ook inventariseren wie zich hier nog voor wil melden. Ik wil van harte een beroep op u doen om dit op te pakken.

We gaan snel door, want we hebben een hele lange lijst. We gaan nu verder met de brieven van de bewindspersonen. Ik zal de agendapunten noemen en als die al behandeld zijn of als er voorgesteld is om die voor kennisgeving aan te nemen, ga ik daar verder geen andere dingen over zeggen.

6. Situatie aan de Turks-Griekse grens

(Reeds behandeld in het algemeen overleg Raad Buitenlandse Zaken op 4 maart 2020)

De **voorzitter**: Agendapunt 6 is de situatie aan de Turks-Griekse grens. Als iemand daar iets over wil zeggen, dan moet u maar even de microfoon aanzetten of het via de app melden.

7. Reactie op het verzoek van de commissie om een verslag van de reis van de minister van Buitenlandse Zaken naar een aantal landen in de Golfregio

(Reeds behandeld in het algemeen overleg Raad Buitenlandse Zaken op 4 maart 2020)

De **voorzitter**: Agendapunt 7 is het verzoek van de commissie om een verslag van de reis van de minister van Buitenlandse Zaken naar landen in de Golfregio.

8. Kabinetsreactie op het Amerikaanse plan voor het Israëliisch-Palestijns conflict

Voorstel: betrekken bij het plenair debat over het Midden-Oosten Vredesproces

De **voorzitter**: Agendapunt 8 is de kabinetsreactie op het Amerikaanse plan voor het Israëliisch-Palestijnse conflict. Dat punt betrekken we bij een plenair debat over het Midden-Oosten Vredesproces.

9. Reactie op verzoek van de commissie om een brief derde inzake de rechtspositie van lokale medewerkers van diplomatieke posten van ambassades en consulaten-generaal

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

De **voorzitter**: Agendapunt 9 is een brief van een derde inzake de rechtspositie van lokale medewerkers van diplomatieke posten van ambassades en consulaten-generaal.

10. Impact van COVID-19 op de consulaire dienstverlening

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

De **voorzitter**: Agendapunt 10 is de impact van COVID-19 op de consulaire dienstverlening. Dat zal ongetwijfeld terugkomen wanneer we "consulair" gaan behandelen. Er staat bij "voor kennisgeving aannemen", maar ik zeg maar even namens u: misschien moeten we dat toch maar daarbij betrekken.

17. Nederlandse en bredere Europese inzet in de Sahel

Voorstel: agenderen voor het eerstvolgende overleg over de Raad Buitenlandse Zaken

De **voorzitter**: Agendapunt 17 is de Nederlandse en de bredere Europese inzet in de Sahel. Het voorstel is om dat voor het eerstvolgende overleg RBZ te agenderen. Ik neem aan dat u daarmee kunt instemmen. Indien dat niet het geval is, hoor ik dat graag.

18. Nederlandse steun voor de multinationale Taakgroep Takuba in Mali

Voorstel: agenderen voor het eerstvolgende overleg over de Raad Buitenlandse Zaken

De **voorzitter**: Agendapunt 18 is de Nederlandse steun voor de multinationale Taakgroep Takuba in Mali. Ook hier is het het voorstel om het voor de eerstvolgende RBZ te agenderen.

19. Geannoteerde agenda voor de videoconferentie van NAVO-ministers van

Buitenlandse Zaken op 2 april 2020

(Reeds behandeld in het schriftelijk overleg NAVO met als inbrengdatum 25 maart 2020)

De **voorzitter**: Agendapunt 19 is de geannoteerde agenda voor een al lang geleden, namelijk op 2 april, gehouden videoconferentie van NAVO-ministers.

20. Verslag van een schriftelijk overleg over de geannoteerde agenda voor de videoconferentie van NAVO-ministers van Buitenlandse Zaken op 2 april 2020

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

De **voorzitter**: Agendapunt 20 is het verslag van een schriftelijk overleg, ook over de geannoteerde agenda van die videoconferentie.

21. Verslag van de videoconferentie van NAVO-ministers van Buitenlandse Zaken op 2 april 2020

Voorstel: agenderen voor het eerstvolgende overleg over de NAVO

De **voorzitter**: Agendapunt 21 is het verslag van die videoconferentie.

22. Berechting foreign terrorist fighters door Syrische Koerden

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

Noot: met deze brief geeft de minister tevens opvolging aan zijn toezegging om een brief te sturen naar aanleiding van de nog aangehouden motie van het lid Van Helvert (Kamerstuk 35300-V, nr. 22) en de inmiddels aangenomen motie van het lid Karabulut (Kamerstuk 35300-V, nr. 26). Dit is toegezegd tijdens het debat over de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken voor het jaar 2020.

De **voorzitter**: Agendapunt 22 betreft de berechting van foreign terrorist fighters door Syrische Koerden. Ik neem aan dat u allemaal de noot heeft gelezen. Dat is meteen de reactie van de minister op de aangehouden moties.

23. Reactie op het verzoek het lid Bosma, gedaan tijdens de regeling van werkzaamheden van 11 maart 2020, over de excuses die de koning heeft gemaakt aan Indonesië

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

De **voorzitter**: Agendapunt 23 is de reactie op het verzoek van het lid Bosma tijdens de regeling van werkzaamheden over de excuses die de koning heeft gemaakt aan Indonesië.

24. Samenwerking KPN-Tencent en inkoopbeleid overheid, n.a.v. dertigledendebat Xinjiang

Voorstel: agenderen voor het notaoverleg Mensenrechtenbeleid

De **voorzitter**: Agendapunt 24 is de samenwerking KPN-Tencent en inkoopbeleid overheid naar aanleiding van het dertigledendebat over Xinjiang. Het voorstel is om het voor kennisgeving aan te nemen, maar ik dacht dat het ook bij de nota Mensenrechten kon worden betrokken. Zullen we het daar op de agenda zetten of vindt u dat niet nodig?

De heer **Koopmans** (VVD): Heel graag. Ik vind dat een heel goed idee.

De **voorzitter**: Ik hoor "heel graag" zeggen. Dan gaan we dat doen.

25. Kabinetsreactie eindrapport Expertgroep inzake politieke steun aan interstatelijk geweldsgebruik en in inzake humanitaire interventie

Voorstel: agenderen voor schriftelijk overleg met als inbrengdatum woensdag 27 mei om 14.00 uur

26. Tussenrapportage Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie

Voorstel: agenderen voor een schriftelijk overleg met als inbrengdatum woensdag 27 mei om 16.00 uur

De **voorzitter**: Agendapunt 25 is de kabinetsreactie op het eindrapport van de expertgroep inzake politieke steun aan interstatelijk geweldsgebruik en in inzake humanitaire interventie. Daar zou ik ook het agendapunt 26 bij kunnen betrekken. Agendapunt 26 is de tussenrapportage over de Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie. Het voorstel is om over beide een schriftelijk overleg te voeren. Agendapunt 25 is eigenlijk een vervolg op de commissie-Davids en agendapunt 26 is de tussenrapportage, maar daarin staat niks over de actuele situatie rond corona en de pandemie als veiligheidsrisico. Dus ja, ... Nou goed, dat is aan u. Zullen we over de agendapunten 25 en 26 een schriftelijk overleg voeren en een inbrengdatum daarvoor vaststellen? Zullen we "over twee weken" als inbrengdatum vaststellen? Ik zie dat er geknikt wordt en dat u daarmee akkoord bent voor beide agendapunten. Dan gaan we dat zo doen.

27. Niet bijwonen lustrumherdenking in Jerevan op 24 april 2020

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

De **voorzitter**: Agendapunt 27 is het niet bijwonen van de lustrumherdenking in Jerevan vanwege corona.

28. Uitstel van de uitreiking van de Mensenrechtentulp naar december 2020

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

De **voorzitter**: Agendapunt 28 is uitstel van de uitreiking van de Mensenrechtentulp naar december 2020. Ik neem aan dat u daar niets over wilt zeggen.

29. Wijziging van de begrotingsstaat van het ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2020 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota)**Voorstel: de inbrengdatum voor het stellen van feitelijke vragen vaststellen op 2 juni 2020 om 14.00 uur**

De **voorzitter**: Agendapunt 29 is de wijziging van de begrotingsstaat van het ministerie van Buitenlandse Zaken voor het jaar 2020. Het voorstel is om de inbrengdatum voor het stellen van feitelijke vragen vast te stellen op 2 juni om 14.00 uur. Akkoord? Dat is het geval. Dan gaan we nu door naar de verdragen.

30. Briefwisseling houdende een verdrag tot wijziging van het Gastlandverdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Naties betreffende het United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - Humanitarian Data Centre; New York, 19 februari 2020**Voorstel: voor kennisgeving aannemen****Noot: met deze verdragswijziging is geregeld dat het Bureau voor de coördinatie van humanitaire zaken van de Verenigde Naties een kantoor krijgt in Den Haag. Het Datacenter van dit Bureau is al in Den Haag gevestigd. De wijziging is reeds in werking getreden en behoeft niet de goedkeuring van de Staten-Generaal (zie Tractatenblad 2020, 19 voor meer informatie).**

De **voorzitter**: Agendapunt 30 is de briefwisseling over het verdrag tot wijziging van het gastlandverdrag tussen Nederland en de Verenigde Naties. Dat gaat over het Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. U hebt de noot kunnen lezen en het voorstel is om het voor kennisgeving aan te nemen. Heeft iemand daar een opmerking over? Dat is niet het geval.

31. Rapportage over stand van zaken parlementaire goedkeuring verdragen**Voorstel: voor kennisgeving aannemen**

De **voorzitter**: Agendapunt 31 is de rapportage over de stand van zaken rond de parlementaire goedkeuring van verdragen. Ik constateer dat ook hier niemand opmerkingen over heeft.

32. Verdragen in voorbereiding met als peildatum 1 april 2020**Voorstel: voor kennisgeving aannemen**

De **voorzitter**: Agendapunt 32 betreft de verdragen in voorbereiding met als peildatum 1 april 2020. Iemand? Ik constateer dat niemand hier opmerkingen over heeft.

33. Goedkeuring van de op 18 februari 2017 te München tot stand gekomen Samenwerkingsovereenkomst inzake partnerschap en ontwikkeling tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Islamitische Republiek Afghanistan, anderzijds (zie Tractatenblad 2017, 45 voor meer informatie)

Voorstel: inbrengdatum voor het verslag vaststellen op donderdag 4 juni 2020

De **voorzitter**: Agendapunt 33 is de goedkeuring van een in februari in München tot stand gekomen samenwerkingsovereenkomst inzake partnerschap en ontwikkeling tussen de EU en haar lidstaten enerzijds en Afghanistan anderzijds. Het voorstel is om de inbrengdatum voor het verslag vast te stellen op 4 juni. Akkoord? Ook dat is het geval. Dan gaan wij door naar onderwerpen die Europa betreffen.

34a. EU-Mededeling "Naar een Brede Strategie met Afrika"

Voorstel:

- 1. De kabinetsappreciatie agenderen voor een overleg over de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ**
- 2. de minister van Buitenlandse Zaken verzoeken de Kamer, via de geannoteerde agenda's en verslagen van de RBZ, blijvend te informeren over het verloop van de onderhandelingen een nieuwe gezamenlijke EU-Afrika partnerschapsagenda, en in het bijzonder over het krachtenveld, het tijdpad en (wijzigingen in) de Nederlandse inzet**
- 3. Een technische briefing organiseren door ambtenaren van de Europese Commissie en de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO), deelname hiervoor inventariseren.**
- 4. Vanwege de relatie met Handel en OS, de commissie BuHa-OS actief uitnodigen voor eventuele bijzondere commissieactiviteiten ter behandeling van deze strategie.**

34b. Brief regering d.d. 14-04-2020 minister van Buitenlandse Zaken, S.A. Blok - Kabinetsappreciatie EU-Afrikastrategie

Voorstel: betrekken bij de bespreking van dit agendapunt

34c. Organisatie, Europese Commissie - EU-voorstel: Naar een brede strategie met Afrika JOIN (2020) 4 (Engelstalige versie)

Voorstel: betrekken bij de bespreking van dit agendapunt

De **voorzitter**: U heeft allemaal kunnen lezen dat het gaat om een brede strategie met Afrika. Mijn vraag bij agendapunt 34 is eigenlijk of u behoefte heeft aan een technische briefing over dit onderwerp.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Ik vraag mij eigenlijk af of het voortouw hierbij niet bij de commissie-BuHa-OS zou moeten liggen, gelet op het onderwerp en de strategie zelf.

De **voorzitter**: Die commissie is in dit geval de volgcommissie, maar uw voorstel is dus om het naar de commissie-BuHa-OS door te sturen en onze commissie de volgcommissie te laten worden. U wilt het, met andere woorden, omdraaien. Ik zie mevrouw Ploumen knikken. Nog iemand anders over dit punt?

Mevrouw **Karabulut** (SP): Ik begrijp de opmerking van de heer Sjoerdsma wel, maar het gaat hier toch echt om buitenlandbeleid van de EU waar heel veel OS in zit. Ik neig er daarom niet toe om het direct over te dragen. Ik zou de behandeling in eerste instantie bij BZ willen laten, maar dan wel, zoals de voorzitter voorstelt, met nauwe betrokkenheid van OS.

De **voorzitter**: Mag ik de anderen daar ook over horen?

Mevrouw **Ploumen** (PvdA): Ik wilde eerst instemmen met het voorstel van Sjoerdsma, maar ik heb toch enige aarzeling, omdat er op de agenda van de EU natuurlijk steeds meer geopolitieke onderwerpen over Afrika komen te staan. Het lijkt me goed om die onderwerpen scherp met het kabinet te bediscussiëren. Ik zou dus zeggen: laten we het laten zoals het is. We vinden vervolgens wel een vorm met de collega's van BuHa-OS.

De **voorzitter**: Mevrouw Karabulut wees er ook al op dat in de noot is aangegeven dat we hier de commissie-BuHa-OS wat actiever bij zouden kunnen betrekken dan anders het geval zou zijn.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Ik sluit me graag bij die laatste opmerking aan. Het is inderdaad toch wel goed om juist door de bril van de buitenlandse politiek naar Afrika te kijken.

De **voorzitter**: De griffier heeft de opmerking gemaakt dat dit onderwerp ook wordt behandeld in de RBZ. Het komt dan dus toch ook weer bij deze commissie hoog op de

agenda te staan. Mevrouw Karabulut zegt: graag een technische briefing; akkoord. Geldt dat voor u allemaal?

De heer **Koopmans** (VVD): Prima.

De **voorzitter**: Dan gaan we die organiseren. We zullen nog wel even per mail inventariseren wie daarbij zullen zijn, want het is wel fijn als daar dan ook belangstelling voor is.

35a. EU-Mededeling "Het beleid inzake het Oostelijk Partnerschap na 2020"

Voorstel:

- 1. het op 14 april ontvangen BNC-fiche agenderen voor een overleg Raad Buitenlandse Zaken (RBZ), voorafgaand aan de EU-Oostelijk Partnerschap Top (gepland op 18 juni 2020)**
- 2. de minister van Buitenlandse Zaken verzoeken de Kamer, via de geannoteerde agenda's en verslagen van de RBZ, blijvend te informeren over het verloop van de onderhandelingen tot vaststelling van een nieuw Oostelijk Partnerschap-beleid na 2020, meer in het bijzonder over het krachtenveld, het tijdpad en (wijzigingen in) de Nederlandse inzet**

35b. Brief regering d.d. 24-04-2020 minister van Buitenlandse Zaken, S.A. Blok - Fiche: Mededeling over de toekomst van het Oostelijk Partnerschap

Voorstel: betrekken bij de bespreking van dit agendapunt

35c: EU-voorstel d.d. 18-03-2020 Organisatie, Europese Commissie - EU-voorstel: Het beleid inzake het Oostelijk Partnerschap na 2020

Voorstel: betrekken bij dit agendapunt

De **voorzitter**: Agendapunt 35 betreft het beleid inzake het Oostelijk Partnerschap na 2020. Ook hier hebt u de noot kunnen lezen. Het komt op de agenda van de eerstvolgende RBZ te staan, want het wordt vastgesteld op 18 juni. We moeten hier dus wel mee aan de slag. Iemand hierover? Niemand reageert, maar we moeten natuurlijk wel even kijken hoe we dit gaan doen. Wilt u inderdaad, zoals in de noot staat, de minister van Buitenlandse Zaken verzoeken de Kamer blijvend te informeren over het verloop? Wilt u meer? Wat zou u hiermee willen doen? Wie mag ik daarover het woord geven? Mevrouw Karabulut laat mij weten dat haar voorkeur ernaar uitgaat dit te behandelen conform het voorstel in de behandelnotitie. Dan gaan we het op die manier doen. Iemand anders nog? Nee, dan gaan we het conform het voorstel doen.

36a. Mededeling "EU-actieplan inzake mensenrechten en democratie 2020-2024"**Voorstel:**

- 1. het BNC-fiche agenderen voor het nog te plannen notaoverleg Mensenrechtenbeleid dat voor het zomerreces is voorzien**
- 2. de minister van Buitenlandse Zaken verzoeken de Kamer, via de geannoteerde agenda's en verslagen van de RBZ, blijvend te informeren over het verloop van de onderhandelingen over het nieuwe EU-actieplan mensenrechten en democratie 2020-2024 en het gelijktijdig gepubliceerde gezamenlijk voorstel aan de Raad, meer in het bijzonder over het krachtenveld, het tijdpad en wijzigingen in de Nederlandse inzet**
- 3. voor het nog te plannen notaoverleg Mensenrechtenbeleid een technische (video)briefing organiseren door ambtenaren van de Europese Commissie en de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO). Deelname inventariseren**

36b: Brief regering d.d. 01-05-2020 minister van Buitenlandse Zaken, S.A. Blok - Fiche: Mededeling EU-Actieplan mensenrechten en democratie 2020-2024**Voorstel: betrekken bij dit agendapunt****36c: EU-voorstel d.d. 25 maart 2020: gezamenlijke mededeling EU-actieplan inzake mensenrechten en democratie 2020-2024 JOIN(2020)5**

De **voorzitter**: Agendapunt 36 is de Mededeling "EU-actieplan inzake mensenrechten en democratie 2020-2024". Ook hiervoor is een behandelvoorstel gedaan. Heeft iemand hierover iets op te merken? Dat is niet het geval. "Idem punt 36", zie ik van mevrouw Karabulut op de app. Ik zie geen andere opmerkingen en ik ga er daarom van uit dat u het daarmee eens bent. Dan gaan we het ook op die manier doen.

37. Verslag Informele Raad Buitenlandse Zaken (Gymnich) en Raad Buitenlandse Zaken van 5 en 6 maart 2020**(Reeds behandeld in het schriftelijk overleg Raad Buitenlandse Zaken d.d. 17 maart 2020)**

De **voorzitter**: Agendapunt 37 is het verslag van de Informele Raad Buitenlandse Zaken, Gymnich, die in maart heeft plaatsgevonden.

38. Geannoteerde agenda Raad Buitenlandse Zaken van 23 maart 2020**(Reeds behandeld in schriftelijk overleg Raad Buitenlandse Zaken d.d. 17 maart 2020)**

De **voorzitter**: Agendapunt 38 is de geannoteerde agenda van maart.

39. Verslag van een schriftelijk overleg over de geannoteerde agenda Raad

Buitenlandse Zaken van 23 maart 2020

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

40. Verslag Raad Buitenlandse Zaken van 23 maart 2020

(Reeds behandeld in schriftelijk overleg Raad Buitenlandse Zaken d.d. 31 maart 2020)

41. Geannoteerde agenda extra informele Raad Buitenlandse Zaken 3 april 2020

(Reeds behandeld in schriftelijk overleg Raad Buitenlandse Zaken d.d. 31 maart 2020)

42. Verslag van een schriftelijk overleg over de geannoteerde agenda extra informele

Raad Buitenlandse Zaken van 3 april 2020

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

43. Verslag van de extra informele Raad Buitenlandse Zaken van 3 april 2020

(Reeds behandeld in schriftelijk overleg Raad Buitenlandse Zaken d.d. 17 april 2020)

44a. Geannoteerde agenda informele Raad Buitenlandse Zaken van 22 april 2020

(Reeds behandeld in schriftelijk overleg Raad Buitenlandse Zaken d.d. 17 april 2020)

44b. Stafnotitie d.d. 21-04-2020

Voorstel: desgewenst betrekken bij schriftelijk overleg informele Raad Buitenlandse

Zaken d.d. 17 april 2020

45. Addendum geannoteerde agenda informele Raad Buitenlandse Zaken van 22 april 2020

(Reeds behandeld in schriftelijk overleg Raad Buitenlandse Zaken d.d. 17 april 2020)

De **voorzitter**: Agendapunt 39 en 40 zijn al achter de rug. Dat geldt ook voor de agendapunten 41, 42, 43, 44 en 45. Die beschouw ik daarmee als afgedaan, tenzij iemand daar nog iets mee wil. Dat is niet het geval.

46a. Verslag van een schriftelijk overleg de geannoteerde agenda voor de informele

Raad Buitenlandse Zaken van 22 april 2020 en het verslag van de extra Raad

Buitenlandse Zaken van 3 april 2020

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

46b. Brief regering d.d. 22-04-2020 minister van Buitenlandse Zaken, S.A. Blok -

Antwoorden op aanvullende vragen commissie over de geannoteerde agenda

informele Raad Buitenlandse Zaken van 22 april 2020 en het verslag van de extra Raad

Buitenlandse Zaken van 3 april 2020

Voorstel: voor kennisgeving aannemen

**47. Verslag videoconferentie Raad Buitenlandse Zaken van 22 april 2020
(Reeds behandeld in schriftelijk overleg Raad Buitenlandse Zaken d.d. 11 mei 2020)**

De **voorzitter**: Ook agendapunt 46 betreft iets wat al heeft plaatsgevonden. Dat geldt ook voor agendapunt 47.

**48. Geannoteerde agenda informele videoconferentie van de leden van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 mei 2020
(Reeds behandeld in schriftelijk overleg Raad Buitenlandse Zaken d.d. 11 mei 2020)**

De **voorzitter**: Agendapunt 48 betreft de geannoteerde agenda voor de informele videoconferentie van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 mei. Dat is ook al in het schriftelijk overleg afgedaan.

**49. Mededeling Foreign Affairs Committee van Europees Parlement m.b.t. annulering interparlementaire vergadering d.d. 23 juni 2020
Voorstel: voor kennisgeving aannemen**

De **voorzitter**: Agendapunt 49 betreft een mededeling van het Comité Buitenlandse Zaken van het Europees parlement over het annuleren van de interparlementaire vergadering van 23 juni. Ook dat nemen we voor kennisgeving aan.

**50. Behandeling van de verantwoordingsstukken van het ministerie van Buitenlandse Zaken over het begrotingsjaar 2019
Voorstel: inbreng voor feitelijke vragen over de jaarverslagen 2019, feitelijke vragen over de rapporten van de Algemene Rekenkamer en het verslag van de slotwetten 2019 centraal vastgesteld op donderdag 28 mei 2020 te 14.00 uur. Aan het kabinet en de Algemene Rekenkamer is verzocht de antwoorden uiterlijk woensdag 10 juni 2020 bij de Kamer in te dienen.**

De **voorzitter**: Agendapunt 50 betreft de behandeling van de verantwoordingsstukken van het ministerie. Op 20 mei komen die stukken naar de Kamer en het voorstel is om de inbreng voor feitelijke vragen vast te stellen op 28 mei om 14.00 uur. Akkoord? Dat is het geval. Verder vragen we het kabinet en de Algemene Rekenkamer dan om de antwoorden uiterlijk woensdag 10 juni bij de Kamer in te dienen. Ik zie dat dat ook akkoord is.

51. Verslag van de Zitting 2020 (eerste deel) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa

Voorstel: ter informatie aannemen

52. Verslag van een interparlementaire conferentie betreffende het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid (GBVB) en het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB) van de Europese Unie

Voorstel: ter informatie aannemen

De **voorzitter**: Agendapunt 51 is het verslag van de zitting van de parlementaire vergadering van de Raad van Europa en het verslag van de interparlementaire conferenties GBVB en GVDB; dat zijn dus Defensie, Veiligheid en Buitenlandse Veiligheid. Daar zijn alleen Eerste Kamerleden naartoe geweest. Er is een verslag van gemaakt en dat kunnen we lezen. Als we daar nog iets mee willen doen, dan kunnen we dat bespreken, maar ik zie geen reactie en ik hoor ook geen microfoons opengaan.

53. Openstaande verzoeken van de commissie aan bewindspersonen

1. 2020Z02463 Aan minister Buza - inbreng verslag wetsvoorstel oprichting en werking Internationaal Centrum voor de ontwikkeling van migratiebeleid (ICMPD)04-02-2020

2. 2019Z25186 Aan minister Buza - informatie automatiseringsproject Eidos 13-12-2019: wordt meegenomen in de Staat van het Consulaire

3. 2019Z25219 Aan minister Buza - feitelijke vragen mensenrechten China 12-12-2019: rappelleren

4. 2019Z23686 Aan minister Buza - verzoek reactie rapport over Consulaire dienstverlening 29-11-2019: wordt meegenomen in de Staat van het Consulaire

De **voorzitter**: Dan kijken we nog naar agendapunt 53. Dat betreft een aantal openstaande verzoeken. Heeft iemand iets op te merken over het lijstje openstaande verzoeken bij agendapunt 53? Dat is niet het geval. Dan laten we die verzoeken nog even staan en we hopen dat daar binnenkort toch wat reacties op komen.

Rondvraag

De **voorzitter**: Via de mail heb ik een rondvraag ontvangen van mevrouw Karabulut. Zij vraagt om een brief van de minister met een appreciatie van de opgelopen spanningen tussen de VS en China sinds de coronauitbraak en de positiebepaling van Nederland c.q. de

EU in dat conflict. Dat lijkt eigenlijk een beetje op wat we net bespraken bij de kennisagenda. Mevrouw Karabulut, wilt u uw vraag nog toelichten?

Mevrouw **Karabulut** (SP): Het is zoals u het heeft opgelezen, voorzitter.

De **voorzitter**: Heel goed. Ik kijk even naar de anderen. Bent u het ermee eens dat we de minister vragen om ons deze brief te sturen? Ik zie geen mensen die daartegen zijn en meestal steunen we een dergelijk verzoek ook wel. Ik ga er dus van uit dat er steun is. Dat betekent dat we de minister om deze brief gaan vragen.

De heer Sjoerdsma vraagt of we kunnen rappelleren op de punten uit 2019. Ik neem aan dat hij daarmee doelt op agendapunt 53. Dat kunnen we zeker doen. Ik kijk naar de griffier. We gaan rappelleren op die punten.

De heer **Van Toor**: Mag ik wat aanvullen, corrigeren?

De **voorzitter**: Graag.

De heer **Van Toor**: Punt 5 is de kabinetsreactie op de initiatiefnota van Van Ojik en Diks. Die is inmiddels binnen. Die staat niet op de agenda, maar die is deze week binnengekomen. Daarmee vervalt punt 5. De reactie met betrekking tot punt 4 wordt meegenomen in het rapport over de Staat van het Consulaire. Die reactie moeten we nog ontvangen, maar we moeten dat rapport dus ook nog ontvangen. Dat rapport komt voor het reces en zal worden gekoppeld aan het notaoverleg. Het heeft op zich dus niet zo veel nut om daarop te rappelleren. De punten 1, 2 en 3 zullen we wel rappelleren.

De **voorzitter**: Prima.

De heer **Van Toor**: Dat doen we zeker bij de feitelijke vragen over de mensenrechtensituatie in China, omdat dat betrokken zal moeten worden bij het notaoverleg over mensenrechten. De punten 1, 2 en 3 worden dus gerappelleerd.

De **voorzitter**: Uitstekend. Ik neem aan dat de commissie daar tevreden mee is. Ik zie dat de heer Van Helvert een punt voor de rondvraag heeft.

De heer **Van Helvert** (CDA): We zien als woordvoerders Buitenlandse Zaken dat regimes op heel veel plekken in de wereld corona aangrijpen om de mensenrechten te beknotten,

onnodig te beknotten. Maar ook in eigen land zien we bijvoorbeeld dat artikel 5 van de Grondwet, het petitierecht, al een aantal weken geschorst is. Mensen kunnen daardoor nu geen petitie indienen. Ik denk dat dat relatief makkelijk geregeld zou moeten kunnen worden. Je kunt het namelijk mogelijk maken dat mensen in dit soort sessies online een petitie aanbieden. Wellicht kunnen we als commissie voor Buitenlandse Zaken aan de Voorzitter van de Tweede Kamer vragen -- wellicht kan onze voorzitter dat namens ons doen -- om artikel 5 van de Grondwet, het petitierecht, zo spoedig mogelijk digitaal te openen. Wat vindt u daarvan?

De **voorzitter**: Voordat ik daarop reageer, wijs ik er wel op dat dit typisch iets is voor het Presidium en dat het Presidium al kijkt hoe men de Kamer weer op gang kan krijgen. Ik verwacht ook wel dat daar iets uit komt, maar mocht dit punt daarbij niet aan de orde komen, dan kunnen we daar natuurlijk altijd even op wijzen.

Mevrouw Karabulut is het in elk geval met u eens, meneer Van Helvert. De heer Voordewind merkt verder op dat er vanmiddag duidelijkheid komt van het Presidium. Het is dus zoals ik al dacht: het zal wel meekomen met de maatregelen die genomen worden om de Kamer weer meer aan het werk te kunnen laten gaan. Zullen we dat even afwachten?

De heer **Koopmans** (VVD): Het lijkt mij goed als er digitale mogelijkheden zijn. Niet om pedant te zijn, maar ik heb een kleine correctie op wat de heer Van Helvert zegt: dat petitierecht is natuurlijk niet geschonden, want je kan nog steeds petities indienen. Ik zit zelf in de Commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven en die commissie is ook nog steeds open, hoewel we niet fysiek vergaderen. Dat recht bestaat! Ik begrijp wel de wens om dingen ook fysiek aan te kunnen bieden, maar in het licht van de discussies die we hierover hadden voordat deze crisis losbarstte, zou ik over deze vraag toch willen zeggen dat de Grondwet niet voorschrijft dat wij als commissie altijd aanwezig moeten zijn om handtekeningen in ontvangst te nemen. Dat is volgens mij niet de juiste interpretatie. Maar ik deel helemaal het idee dat wij zo veel mogelijk open moeten staan voor mensen die gehoord willen worden. Als daar mogelijkheden voor zijn, dan alle steun.

De **voorzitter**: Daar wil de heer Van Helvert nog even op reageren.

De heer **Van Helvert** (CDA): Het is heel goed om te horen dat dit besproken is in het Presidium en dat daar iets over naar buiten komt. Ik vind het ook prima om dat af te wachten. Mocht daar nou uit komen dat het toch nog een aantal weken duurt voordat dat weer

mogelijk is, dan is het misschien toch niet raar om daar druk achter te zetten. Volgens mij is dat namelijk relatief makkelijk te regelen.

De heer Koopmans zegt dat het geschorst is, omdat je het fysiek niet kunt doen. Je mag het nu niet fysiek overhandigen aan een van onze commissies en dus ook niet aan onze commissie. Als het weer gewoon kan, moet onze commissie natuurlijk altijd afwegen of we het wel of niet in ontvangst nemen. Dat is aan de commissie, maar ik vind wel dat op onze agenda moet kunnen komen te staan of we iets al dan niet digitaal in ontvangst willen nemen. En dat komt nu dus niet op de agenda te staan.

De **voorzitter**: We hebben goed begrepen wat u zegt. We wachten even het stappenplan van het Presidium af, een plan dat we vandaag verwachten. We kijken wat daaruit komt en vervolgens kunnen we naar aanleiding daarvan de Voorzitter van de Kamer altijd het signaal geven dat wij het nog iets meer prioriteit willen geven. Maar ik kan daar nu helemaal niets over zeggen, want ik weet niet hoe het eruit komt te zien. Laten we dat even afwachten. Als dat akkoord is, kom ik er eventueel bij u op terug of we nog op iets moeten aandringen. We zijn door de agenda heen en we hebben de rondvraag gehad. Is er nog iemand die in de rondvraag iets wil op- of aanmerken? Dat is niet het geval. Dan dank ik u zeer hartelijk voor uw deelname aan deze vergadering.

Sluiting 13.24 uur.